

Et uddrag fra bogen ”Det forsvundne folk”

De oversetes revolte

Lad mig runde af ved at spole filmen tilbage til forsommeren 2017:

Frankrig gør klar til præsidentvalg, Marine Le Pens Front Nationale står stærkt. Nervøsiteten er stor i Bruxelles og andre europæiske hovedstæder, medierne svømmer over med bekymrede analyser.

Et af de mest citerede bidrag er forfatteren Anne Applebaums *Is this the End of the West as we know it?*, hvor hun året før forudså dominobrikkernes fald: At briterne stemmer sig ud af EU. At Trump bliver præsident i USA. Og at Marine Le Pen vinder det franske præsidentvalg.

Nu er to af de tre blevet virkelighed. »Jeg kan ikke i mit

voksne liv mindes et øjeblik så dramatisk som dette: Lige nu er vi kun to eller tre dårlige valg fra enden på NATO, enden på EU og måske enden på den liberale verdensorden,« advarede Anne Applebaum i *Washington Post*¹⁴⁵.

Det tredje drama ender imidlertid anderledes. Den unge komet i fransk politik, Emmanuel Macron, vinder over Marine Le Pen. Lederskribenter, ministre og EU-kommissærer drager et lettelsens suk. Krisen bliver afblæst, det samme gør den spirende eftertanke om årsagen til den folkelige protest.

Men hov, i forsommeren 2018 er den gal igen. Efter måneders forhandlinger indtræffer det etablerede Europas mareridt i Italien: En regering af de to populistiske partier – Lega og Femstjernebevægelsen. Lega er på højrefløjen, Femstjerneerne mest på centrum-venstre, men de forenes i kritikken af EU og sparepolitikken. Siden 2010 har Italien været gennem den ene spare- og reformpakke efter den anden, tilskyndet af Bruxelles og Berlin.

Den populistiske regering kommer til under stor dramatik: Uro på finansmarkedet, nervøsitet i Bruxelles og et længere tovtækkeri med den italienske præsident. Den nye regering er fra starten på kollisionskurs med Bruxelles, og det kan få store konsekvenser for det europæiske samarbejde. Italien er et grundlæggerland i EF og euroen. »Krisen kan blive langt alvorligere for EU end Brexit,« advarer *The Guardian*¹⁴⁶.

Det etablerede Europa har tydeligvis fejllæst populismen. Anne Applebaums essay blev ikke kun kendt på grund af dets profeti, men også i kraft af dets verdensbillede – forsvaret for EU og »den liberale verdensorden« forenede kulturradikale og liberale meningsdannere.

Begge reducerer fejlagtigt det folkelige opbrud til højrenationalisme. Det er selvfølgelig en del af billedet, men der er også masser af venstrepopulistisk protest: Podemos i Spanien, Syriza i Grækenland, Mélenchon i Frankrig – og Femstjerneerne med mærkesager fra centrum-venstre. Og der er masser af protest,

der ikke kan puttes i kasse som højre eller venstre, for eksempel flertallet for Brexit.

Højrepopulismen er imidlertid en bekvem fjende; hermed gøres opgøret til en værdikamp for »den liberale verdensorden«, mens den afgørende folkelige drivkraft – social utryghed – glider i baggrunden. Eliterne slipper for at reflektere over den førte politik og deres eget medansvar.

Jeg er tilhænger af EU, men bekymret for dets fremtid. Bruxelles foretog et fatalt svigt, da EU's indre grænser blev ophævet uden ordentlig bevogtning af de ydre – og vi fik flygtningekrisen. Læg dertil en nyliberal økonomisk politik, der har snævert fokus på gæld i stedet for job og beskæftigelse og lader arbejdskraftens fri bevægelighed undergrave løn og arbejdsforhold.

Der går en lige linje fra den førte politik i Bruxelles til de revolter med stemmesedlen, der præger det ene europæiske land efter det andet:

I 2015 stemte grækerne det venstrepopulistiske Syriza til magten, og kun højdramatisk krisehåndtering hindrede Grexit.

I 2016 fik *Leave* overraskende flertal i Storbritannien – og EU kæmper stadig med Brexit.

I 2017 stemte næsten halvdelen af franskmændene på EU-kritiske partier til højre eller venstre, men i kraft af valgsystemet slog protesten ikke igennem, og Bruxelles slap med skrækken.

I forsommeren 2018 er der så krise mellem Bruxelles og regeringen i Italien – den tredjestørste økonomi i eurozonen.

Recepten står på konfrontationer og højspændte kriser, så længe Bruxelles – og Berlin – fortsætter den neoliberale politik. Men de politiske og meningsdannende eliter tør ikke se sandheden i øjnene: At det er klassekampen fra oven, der ødelægger den sociale og politiske stabilitet.

***

Sådan er det også i de enkelte europæiske lande, heriblandt Danmark. 2015-valgets »oprør fra udkanten« og den rekordhøje mistillid til politikerne står ikke alene. Herhjemme har vi også oplevet adskillige revolter via stemmesedlen – at afstemninger får et uventet og for *the Establishment* ubehageligt forløb.

I december 2015 stemte et flertal af danskerne ved en folkeafstemning nej til, at retsforbeholdet i EU ophæves. Et stort flertal i Folketinget havde ellers anbefalet dette, og få måneder tidligere lignende afstemningen et bekvemt ja. Det EU-skeptiske mindretal blandt vælgerne fik imidlertid følgeskab af mange, der så med skepsis på politikerne og deres forvaltning af retsforbeholdet.

Undersøgelser viste, at nej-stemmerne i 2015 var usædvanlig tæt forbundet med mistillid til de *danske* politikere. Efter en omfattende analyse betegnede Jørgen Goul Andersen det som »tvivlsomt, om afstemningsresultatet alene eller primært skal forklares ud fra danskernes EU-skepsis, sådan som det var tilfældet ved tidligere afstemninger. Alt i alt skal afstemningsresultatet nok i mindst lige så høj grad ses i lyset af det opbrud, der i disse år er blandt danske vælgere, hvis loyalitet mod partierne er meget begrænset og hvis respekt for de politiske ledere sjældent har været mindre«¹⁴⁷.

En anden rystelse indtraf ved den overraskende tætte urafstemning om overenskomsterne i 2017. Efter kriseårenes smalhals indgik parterne på det private arbejdsmarked en aftale med betydelige sociale forbedringer: Øget realløn. Bedre vilkår for børnefamilier. Seniordage til ældre lønmodtagere ... I starten lignende afstemningen et sikkert ja, men undervejs fik nej-kampagnen usædvanlig luft under vingerne.

Utilfredsheden handlede om, at arbejdsgiverne fik større mulighed for at diktere overarbejde, men også om en bredere frustration blandt ufaglærte og en del faglærte. Folk føler sig tilsidesat af politiske reformer og faglige ledere, der angiveligt ikke gør nok. I sidste ende blev forliget stemt igennem af HK og Dansk

Metal, men i landets største fagforbund, 3F, sagde 60 procent nej. En ven i toppen af fagbevægelsen beskrev det sådan: »Funktionærerne stemte ja – arbejderne nej.«

Det er den sociale og politiske stabilitet, som er i skred. Store befolkningsgrupper oplever, at de tilhører et forsvundet folk, og at politikere, medier og eliter ikke lytter til dem og deres bekymringer. Vi risikerer et mønster, hvor ulmende folkelig mistillid omdanner valg og afstemninger til hasardspil og revolter på stemmesedlen – også i det ellers stabile Danmark.

Kan det undre? I de seneste ti år er en grundpille i velfærdssamfundet blevet afmonteret: Trygheden ved at samfundet er der for dig, hvis du er skrantende, nedslidt eller arbejdsløs. I dag er dette langt mere usikkert og tilfældigt end før. Ved hver eneste reform og forringelse har politikere, Finansministeriet og eksperter forsikret, at det hele sker for velfærdens skyld – folk har bare ikke forstået det ...

Måske skal Juncker, Merkel og Løkke blot følge et gammelt råd – det, Bertolt Brecht gav det østtyske politibureau efter arbejderopstanden i 1953:

*Var det da ikke enklere,
om regeringen opløste folket
og valgte et nyt?*